

Asia: VN/13128/2025

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?**

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella nähdään nykyinen aktivointisuunnitelmatyö hyödyllisenä ja tarkoituksenmukaisena palveluna. Yhteistä kehittämistä työllisyysalueen kanssa on päästy vasta aloittamaan, mutta nähdäksemme prosessia on mahdollista kehittää yhteistyössä ilman esitettyä lakimuutosta.

Mikäli lakimuutos toteutetaan, toivomme Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella, että lakiin selkeästi kirjataan, missä tilanteissa asiakkaalle tehdään aktivointisuunnitelma ja milloin taas monialainen työllistymissuunnitelma. Lakiuudistusehdotuksen kohdassa 2.2 on määritetty ehdot toimeentulotuen saajasta, johon kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3§1mon kohtaa sovelletaan. Määrittelystä huolimatta meille jäi epäselväksi, siirtyykö asiakas välittömästi kuntouttavan työtoiminnan jakson jälkeen TYM yhteistoiminnan asiakkaaksi, mikäli hän työtoimintajakson myötä saa oikeuden työttömyysetuuteen, vai jatkaako hän alkuperäisen lakiperusteen myötä aktivoinnin piirissä.

Hyvinvointialueen haasteena on työn uudelleen organisointi ja mahdollinen TYM-palvelun ruuhkautuminen, mikäli laki muuttuu esityksen mukaiseksi.

#### **Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?**

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella nähdään, että nykyinen kuntouttavan työtoiminnan laki turvaa asiakkaan oikeuden saada tietoa palveluista, joihin hänellä on oikeus ja mahdollisuus. Aktivointisuunnitelman laatimisella on merkittävä rooli asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisessa huomioimisessa. Aktivointisuunnitelman laatiminen mahdollistaa asiakkaan, hyvinvointialueen edustajan ja työllisyysalueen edustajan yhteisen suunnittelun ehkäisten raskaampaa palvelutarvetta.

Aktivointisuunnitelman laatimistilaisuus toimii mini-interventiona. Tuolloin sosiaalihuollon ammattihenkilö tekee tärkeää puheeksi oton työtä ja palveluohjauksellisesti auttaa asiakasta tarvittavan tuen piiriin. Lakiesityksessä kaavaillun muutoksen myötä asiakkaan palvelutarve voi

jäädä tunnistamatta, palveluun pääsy on vaarassa pitkittyä tai asiakas voi jäädä täysin ilman tarvitsemaansa palvelua. Tärkeä ennaltaestävä ja -ehkäisevä näkökulma on vaarassa kadota esitetyn uudistuksen myötä.

Lakivalmistelussa oli yhtenä perusteena lain muuttamiselle ollut se, että aktivointisuunnitelmatyötä tehdään ikään kuin turhaan sellaisille henkilöille, jotka eivät sitä tarvitse (laatiminen työttömyyden keston perusteella). Hyvinvointialueellamme mietimme, että kaikki aktivointisuunnitelman laatimisneuvottelut ovat tarpeellisia, koska vaikka asiakas ei sosiaali- ja terveyspalvelujen ammattihenkilön arvion mukaan olisikaan aktivointisuunnitelman laatimisen aikaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeessa, toimii aktivointisuunnitelma herätteenä asiakkaalle ja auttaa häntä ja työllisyysasiantuntijaa pohtimaan tilannetta laaja-alaisemmin. Näin työllistymisen suunnitelmasta tulee usein realistisempi.

Hyvinvointialueellamme ollaan huolissaan työttömien nuorten tilanteesta, jos aktivointisuunnitelmia tehdään lakimuutoksen myötä aiempaa vähemmän (esityksen mukaan nuorten tilannetta ei enää arvioitaisi työttömyyden keston perusteella). Vaarana on, että nuoret tippuvat palveluista ja jäävät vaille sosiaali- ja terveyspalvelujen palvelutarpeen arviota ja tarvitsemiaan palveluja. Toisaalta nähdään myös, että työttömyyden keston määräaikoihin liittyvien ehtojen poistuminen voi edesauttaa yhä useamman asiakkaan pääsyn (yksilöllisen palvelutarpeensa perusteella) monialaisen palvelujen yhteensovittamisen, sosiaali- ja terveyden huollon sekä kuntouttavan työtoiminnan piiriin.

Näimme myös, että uudistuksessa tulee huolehtia, että asiakas pääsee ensisijaisesti palveluihin, joita ovat työllisyysalueen työllistymistä edistävät palvelut. Asiakkailla on kuitenkin oikeus saada tarvitsemaansa erityispalvelua, jota Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen näkökulmasta hyvinvointialueen ja työllisyysalueen yhteistyö on aktivointisuunnitelmassa hänelle tuottanut matalla kynnyksellä ja melko kevyesti.

### **Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?**

Lakimuutos ei näytä vähentävän päällekkäistä työtä hyvinvointialueellamme, koska nykyinen aktivointisuunnitelmatyö siirtyisi organisaatiossa (aikuissosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen yksiköistä) toisen yksikön (TYM) tehtäväksi. TYM lain mukainen asiakasprosessi on nykyistä aktivointisuunnitelmaa raskaampi prosessi, johon osallistuu useampia sote-työntekijöitä Kela työllisyysasiantuntijan lisäksi. Nähdäksemme viranomaistyö lisääntyisi. Uudistus ei vähennä kirjaamistyötä, koska sote-työssä kirjaaminen on lakisääteistä ja myös asiakkaan edun ja oikeusturvan mukaista. Lisäksi ainakin meidän hyvinvointialueellamme TYM työssä sosiaalihuollon kirjaaminen tehdään sekä TYPPI järjestelmään että sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmään (Kanta-yhteensopivuus ja asiakkaan oikeus saada sosiaalihuollon kirjaukset viipymättä sosiaalihuoltolain mukaisesti), joten uudistus vain lisää kirjaamista sosiaalihuollon osalta. Työllisyyden hoitoon liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon työ hyvinvointialueellamme on jo nyt organisoitu melko tarkoituksenmukaisesti sekä päällekkäisen työn karsimiseksi ja työtä kehitetään edelleen.

Asiakastyötä tekevien sosiaalihuollon ammattihenkilöiden näkökulmasta työn hukkaa ja myös huolta aiheuttavat asiakkaat, joita ei tavoiteta, jotka eivät tule sovittuihin tapaamisiin. Tähän pulmaan lakiesitys ei tuo muutosta.

Jos uudistus toteutetaan, niin hyvinvointialueemme viranomaistyö tulee uudelleen organisoida ja miettiä resurssi ja työnjako uudelleen. Huolena on resurssien riittävyys.

Uudistus lisää työllisyysasiantuntijan vastuuta. Lakiuudistusta pohdittaessa tulee huomioida, että asiakkaan sosiaalihuollon palvelutarvetta voi arvioida vain sosiaalihuollon viranomainen eikä tätä tehtävää voi siirtää työllisyysalueen asiantuntijoille. Vaarana on, että TYM yhteistoimintaan ohjautuu runsaasti asiakkaita alkuarvioon, joilla ei ole palvelujen yhteensovittamisen tarvetta. Tällöin TYM yhteistoiminnan resurssia kuluu alkuarviointi työhön eikä työntekijöiden työaikaa pystytä kohdentamaan suunnitelmalliseen asiakastyöhön ja asiakaspolkujen prosessimaiseen edistämiseen.

### **Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?**

Hyvinvointialueemme työntekijöiden näkemyksen mukaan aktivointisuunnitelma on kevyin tapa puuttua työttömyyden syihin ja ohjata asiakkaita oikeaan suuntaan aikaan. Oikea-aikainen ohjaus estää myös raskaimpiin palveluihin ohjautumista. On todettu toimivaksi se, että asiakas ohjataan TYM erityispalveluun vain silloin, kun asiakas tarvitsee monialaista yhteispalvelua ja palvelujen laajaa yhteensovittamista. Aktivointisuunnitelma on toimiva tapa tehdä ensiarviota asiakkaan sotepalvelujen ja palvelujen yhteensovittamisen tarpeesta. Jos lakimuutoksen myötä te-asiantuntijalle jää arviointivastuu asiakkaan sote-palvelujen tarpeesta, on vaarana, että palvelutarpeet jää piiloon. Ongelmien piiloon jääminen lisää kustannuksia pidemmällä aikavälillä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella ei näyttäisi tulevan lakiesityksen mukaista taloudellista säästöä, koska esityksessä säästö on laskettu sosiaalityöntekijän palkkakustannusten perusteella, vaikka alueellamme suurin osa aktivointisuunnitelmista tehdään sosiaaliohjaajan viranomaistyönä. Lakimuutos ei myöskään tuota säästöä päällekkäisen työn vähenemisen myötä, koska hyvinvointialueen työntekijöitä on myös TYM yhteistoiminnassa. Tällöin aktivointisuunnitelmatyö siirtyisi vain organisaatiossa toisen yksikön tehtäväksi. Työllisyyden hoitoon liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon työ hyvinvointialueellamme on jo nyt organisoitu melko tarkoituksenmukaisesti, päällekkäisen työn karsimiseksi ja työtä kehitetään edelleen.

### **Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.**

Aktivointisuunnitelmaan liittyvien työttömyysturvan määräaikojen poistuminen voi myös nopeuttaa asiakkaan ohjaamista te-palveluista sote-yhteistyöhön. Mitä varhaisemmassa vaiheessa asiakasta pystytään ohjaamaan tarkoituksenmukaiseen palveluun, sen parempi.

Mikäli tähän lakimuutokseen päädytään, tulee samalla arvioida uuden lain suhde muihin lakeihin. On syytä arvioida, tuleeko muuttaa sosiaalihuoltolakia ja TYM lakia. Esimerkiksi tuleeko jatkossa muutoksia TYM lain 3§ koskien asiakkaan ohjautumista TYMiin.

Tommola Nina

Keski-Uudenmaan hyvinvointialue - Aikuisten mielenterveys- päihde- ja sosiaalipalvelut tulosalue

